

حیوانات در ادبیات داستانی اعم از منظوم و منثور حضور دارند که نشان از جایگاه آنها در بافت فرهنگی زندگی انسان دارد

زبان بسته‌های قصه‌گو

یونس فردوس

روزنامه‌نگار

خیلی سریع اگر قرار باشد برویم سراصل مطلب باید

بگوییم در این شماره قرار است درباره حیواناتی که یا

راوی قصه‌ها بودند یا درباره‌شان یک راوی دست به

قصه‌گویی زده حرف بزنیم. در واقع کتاب‌هایی که

حیوانات در آنها همه‌کاره هستند و خودشان قصه

می‌گویند و اتفاقات را پیش می‌برند و به طور کلی جهان با آن‌ها همگام است،

البته روشن است که مرادمان جهان داستان است.

اولین نکته این است که نوشتن از دنیایی که در آن حیوانات همه‌کاره هستند

خودش یک فانتزی است و شاید تصور شود که برای مخاطب کودک و نوجوان

خوب است و مناسب سن آنهاست ولی باید گفت این‌طور نیست و اتفاقاً بسیاری

از داستان‌هایی که در این حال و هوا با شخصیت‌های حیوان نوشته شده‌اند

بیشتر از آنکه مناسب حال کودکان و نوجوانان باشند، به درد بزرگ‌ترها می‌خورد.

هم فهم داستان‌هایی که این گونه نوشته شده‌اند سخت‌تر است و هم این‌که

نویسنده از ابتدا برای مخاطب بزرگسال نوشته بوده و نیت نداشته با مخاطب

نوجوان یا کوچک‌تر حرف بزند.

در این بین داستان‌های بسیاری هست که شخصیت اصلی آنها حیوانات است

که مخاطب نوجوان یا کوچک‌تر با آنها ارتباط برقرار می‌کند ولی این‌طور نیست

که فقط برای مخاطب نوجوان یا فقط برای مخاطب بزرگسال و غیره نوشته شده

باشند ولی در این شماره قرار شده درباره کتاب‌هایی که بیشتر به درد بزرگسالان

می‌خورد حرف بزنیم. تا یادمان نرفته باید بگوییم داستان‌ها و حکایت‌هایی که

در این دسته قرار می‌گیرند به این خاطر برای بزرگسالان دسته‌بندی شده که هم

مفاهیم گفته شده مقداری پیچیده‌تر است و هم این‌که خصلت‌هایی که در

برخی حیوانات نمود دارد به عنوان نماد یک رفتار در میان آدم‌ها مطرح است، به

همین خاطر با این نگاه گفته می‌شود داستان‌هایی از این دست مناسب بزرگ‌ترها

هستند تا کودکان. هرچند بسیاری از داستان‌های کودکان به خاطر محتوای

آموزشی و تربیتی از زبان حیوانات نقل می‌شوند تا به شیوه غیرمستقیم‌گویی اثر

خود را روی مخاطب بگذارند. به هر صورت همان‌طور که گفتیم نه می‌توان گفت

فقط بزرگ‌ترها و نه می‌توان گفت فقط کودکان و نوجوانان بلکه باید گفت هرکسی

به فراخور سن خود باید دنبال محتوایی از این گونه از ادبیات باشد. نکته جالب

اینجاست که در این زمینه نویسندehای ایرانی باز هم چندان پرکار نبوده‌اند و

خیلی در این موضوع قلم نزده‌اند. در حالی که در میان آثار ترجمه‌شده از زبان‌های

دیگر به فارسی با حجم قابل توجهی از این آثار مواجهیم. نکته دیگری که می‌توان

به آن اشاره کرد «گرچه» است که شاید بتوان گفت یکی از شخصیت‌های پرکاربرد

در جهان داستان بوده است. همچنین باید گفت حیوانات در ادبیات دینی نیز

نقش مهمی دارند و می‌بینیم موجوداتی مانند «سگ اصحاب کهف»، «ماهی در

داستان حضرت یونس (ع)»، «هدهد و مورچه در داستان حضرت سلیمان (ع)»،

«گوساله، مار و کبوتر در داستان حضرت موسی (ع)»، «فیل و پرنده‌گانی به نام ابابیل

در ماجرای مکه»، «الاغ در ماجرای عزیر پیامبر» و ... از جمله حیواناتی‌اند که در

قرآن به عنوان حیواناتی که در بیان قصص قرآنی به آنها اشاره شده حضور دارند،

از این رومی‌توان گفت حیوانات در خلقت دارای جایگاه هستند همان‌گونه که در

کلام الهی دارای نقش هستند. در ادامه برخی از آثاری را که طی این سال‌ها مورد

توجه قرار گرفته‌اند با هم مرور کرده‌ایم.

زنبورهای آقا جلال

جلال آل احمد را هرکسی با یک کتاب می‌شناسد و شاید اغراق نباشد

اگر بگوییم کسی او را با «سرگذشت کندوها» نمی‌شناسد. «مدیر

مدرسه»، «زن زیادی»، «سنگی بر گوری»، «غرب‌زدگی»، «خسی در

میقات» و ... حتی داستان‌هایی نظیر «بچه مردم»، «گلدسته و فلک»

و ... آثاری است که با نام آل احمد هم‌نشین شده اما کمتر کسی او را

با داستان «سرگذشت کندوها» می‌شناسد. داستانی که اگر کسی

«مزرعه حیوانات» جورج اورول را خوانده باشد آن را نمونه ایرانی

آن خواهد خواند. اثری که بی‌شک از فضای سیاسی روزگار جلال

بی‌تأثیر نیست و نویسنده در آن در جست‌وجوی جامعه آرمانی در

فضای یک کندو می‌گردد. البته نقدهایی به این داستان وارد است

ولی باید در موقعیت یک کندو آنها را بررسی کرد که با این نگاه برخی

نقدها و نکات موجود در آن‌ها مرتفع خواهد شد. به هر صورت

یکی از آثاری که از نویسندehای مهم ایرانی

از زبان حیوانات و بهتر است گفته شود

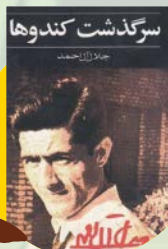
حشرات بازگو می‌شود که علاوه بر اقناع

جذابیت‌های داستانی نیز دارد. جلال در

این داستان نشان می‌دهد همیشه راه

برای رسیدن به جامعه آرمانی باز است

و رهرو می‌طلبد!

هفت وادی با پرنده‌ها

شاعری که البته برخی معتقدند مولوی است و گروه دیگری

که تعدادشان کمتر است بر این باورند که مولوی نیست

و بیتی که در ادامه می‌آید منسوب به مولوی است و از

مشهورات است، می‌گوید «هفت شهر عشق را عطار گشت،

ما هنوز اندر خم یک کوچه‌ایم» و خب این هفت شهر عشق

اشاره به هفت وادی معرفت دارد که عطار نیشابوری در

مجموعه‌ای با عنوان «منطق الطیر» آن را مطرح کرده است.

این منظومه که بین ۴۳۰ تا ۴۶۰ بیت دارد در قرن ششم هجری

سروده شده که آن را در دسته مثنوی‌های تمثیلی عرفان

اسلامی قرار می‌دهند؛ زیرا عطار نیشابوری در این منظومه

از زبان حیوانات منازل رسیدن به قرب و فنا در ذات الهی را

بازگو کرده است که این منزل‌ها در منطق الطیر به صورت

هفت مرحله یا منزل را هفت وادی

یا هفت شهر عشق می‌نامد.

هفت وادی به ترتیب چنین است:

طلب، عشق، معرفت، استغنا،

توحید، حیرت، و فقر که سرانجام

به فنا می‌انجامد. در داستان

در جبهه جنگ خبری نیست

کتاب «گرچه بلیتس» را مسعود امیرخانی با ترجمه‌اش،

به مخاطب فارسی‌زبان معرفی کرد. رابرت وستال در این

رمان که بیشتر مخاطب تازه‌پایه‌جویی گذاشته می‌تواند

با آن ارتباط برقرار کند (به شرطی که به تاریخ جنگ جهانی

دوم و حواشی آن، آن هم از زبان یک گربه) خواننده را

در یک سفر طول و دراز با یک گربه همراه می‌کند تا

نمایی از شرایط جنگی انگلستان و آسیب‌هایی که بر

اثر بمباران‌های بمب‌افکن‌های نازی به شهرهای این

کشور به خصوص لندن وارد آمده به خواننده نشان

دهد. قصه از این قرار است که صاحب این گربه برای

دفاع از کشورش به جنگ

می‌رود؛ بنابراین گربه

درصد برمی‌آید تا بگردد

و او را پیدا کند. او در این

جست‌وجو اتفاقاتی

را به چشم می‌بیند که

روایتگر بخشی از تاریخ

جنگ جهانی دوم است.

:

